

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
- hehtaariperusteinen varausmaksu
- varausajan lyhentäminen
- varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
- varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- **Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?**

Kaivostoiminta ja malminetsintä pitää kieltää kokonaan kaikilla luonnonsuojelualueilla, mukaan lukien myös muilla kuin luonnonsuojelulailta toteutetut Natura 2000-alueet. Kun nämä säädetään malminetsinnältä kielletyiksi alueiksi, myöskään varausilmoituksia ei niille voi, eikä ole tarpeen tehdä. Malminetsintää ei tule sallia myöskään suojelualueiden läheisyydessä silloin, kun kaivostoiminta voi vaikuttaa haitallisesti suojelualueen suojelutavoitteisiin.

Muut esitetyt muutokset varausjärjestelmään ovat oikeansuuntaisia ja parantavat alueen käyttäjien ja maanomistajien asemaa ja tiedonsaantia. Silti jokainen varaus aiheuttaa pitkäaikaista epätietoisuutta alueen tulevaisuudesta. Varausjärjestelmästä voisi olla selkeintä luopua kokonaan.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Lakien soveltamisalat ja rajapinnat ovat osin epäselviä.

Nykyään malminetsintä- ja kaivoslupia koskeva ympäristövaikutusten selvittäminen ei riittävästi toteudu lupakäsittelyssä. Kaivoslupaa ei pidä myöntää ennen ympäristölupaa, vaan ennen kaivosluvan myöntämistä kaivoksella tulisi olla voimassa oleva ympäristölupa. Ympäristö- ja kaivoslupien käsittely on myös nykytilasta poiketen tarpeen yhdistää samalle viranomaiselle.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehdoilla? Millaisilla?

-

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellyttäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Kaivosten sijoittamisen ratkaiseminen vain kuntatason kaavoilla aiheuttaa potentiaalisen ristiriidan silloin, kun naapurikunnilla on erilainen elinkeinostrategia. On mahdollista, että naapurikunnan kaivoshanke heikentää merkittävästi toisen kunnan mahdollisuuksia kehittää luontoon keskittyvää matkailua. Naapurikunnilla tulee sen vuoksi olla mahdollisuus valittaa kaivoshankkeista, jos ne katsovat kaivoksella olevan merkittäviä vaikutuksia oman kunnan alueelle.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

-

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan
- ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden

-

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

On tärkeää, että kaivoksen toimintaa ja ympäristöasioita koskevat luvat käsitellään yhtä aikaa. Kaivoslupaa ei pidä myöntää ennen ympäristölupaa, vaan ennen kaivosluvan myöntämistä kaivoksella tulisi olla voimassa oleva ympäristölupa. Ympäristö- ja kaivoslupien käsittely on myös

nykytilasta poiketen tarpeen yhdistää samalle viranomaiselle. Nykyään malminetsintä- ja kaivoslupia koskeva ympäristövaikutusten selvittäminen ei riittävästi toteudu lupakäsittelyssä.

Lupaharkintaan on tarpeen sisällyttää myös kattava intressivertailu, jossa hankkeen yleisiä ja yksityisiä etuja punnitaan muun muassa vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen ja paikallisiin elinkeinoihin huomioiden.

Kaivoslain sanamuotoja on tarpeen tiukentaa ympäristövaikutusten osalta. Lakiesityksessä viitataan esimerkiksi 52§:ssä (kaivosluvassa annettavat määräykset) vain ”huomattavista vahingollisista ympäristövaikutuksista”. Kaivoslain läpileikkaavana teemana tulisi olla, että kaivokset saavat aiheuttaa vain vähäisiä ympäristöhaittoja.

Kaivostoiminta ja malminetsintä kaikilla luonnonsuojelualueilla on kiellettävä kaivoslaissa. Vaikka kaivostoiminta luonnonsuojelualueilla ei ole nykyisin mahdollista ilman valtioneuvoston tätä koskevaa päätöstä, jättää lakiesitys edelleen mahdollisuuden käynnistää hanke, joka vaarantaa suojeltavat luontoarvot ja voi johtaa pitkällisiin oikeusprosesseihin.

Kaivostoiminta ja malminetsintä on myös kiellettävä suojelualueiden läheisyydessä silloin, kun toiminta voi vaarantaa suojelutavoitteiden toteutumisen.

Kuntien ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia on parannettava. Kunnalla on oltava oikeus kieltää esimerkiksi malminetsintä alueellaan. Lakiesityksessä kunnan vastustaminen voi tällä hetkellä perustua vain malminetsinnän suoriin merkittäviin vaikutuksiin, eikä suunnitellun kaivostoiminnan vaikutuksiin. Malminetsinnälle on tarpeen myös saada hyväksyntä valtaosalta (yli 90%) etsintäalueen maanomistajista, ja tämän tulee koskea jo ensimmäisestä lupaprosessista, ei pelkästään luvan jatkamista. Malminetsintäluvan jatkamista valtioneuvoston päätöksellä ei tule sallia tilanteissa, joissa maanomistajat sitä vastustavat.

Arkiomaa Aki
BirdLife Suomi ry